

Regulació d'aliments enriquits

RESUM: *Amb freqüència, s'afegeixen voluntàriament als aliments nutrients o altres substàncies amb la finalitat de restablir el que s'ha perdut durant la transformació, produir aliments equivalents des d'un punt de vista nutricional amb algun producte alimentari important o enriquir aliments amb nutrients particulars o altres substàncies que tinguin un efecte nutricional o fisiològic. Els nutrients que més freqüentment s'afegeixen als aliments amb aquesta finalitat són les vitamines i els minerals. En àmbit europeu, l'addició de vitamines i minerals i altres nutrients està regulada per a un cert nombre d'aliments destinats a una alimentació especial (productes dietètics). Les normes nacionals sobre addició voluntària de vitamines i minerals varien molt entre els estats membres i originen sovint obstacles per al comerç intracomunitari. La proposta de Reglament europeu que va presentar la Comissió europea el novembre del 2003 generalitza la possibilitat de comercialitzar aliments amb les vitamines i els minerals assenyalats en una llista, sempre que es respectin els màxims fixats en àmbit comunitari. També obligarà que les etiquetes informin de les vitamines i els minerals afegits.*

SUMMARY: *There are added often, by own purpose, to the food nutritious substances to recover what has been lost during the transformation process, produce food equivalent to another important foodstuff under the point of view of its nutritional value, or food enrichment with specific nutrients or other substances that will have a nutritional or physiological effect. The most often added nutrients to the food with this objective are vitamins and minerals. To an European level, the addition of vitamins, minerals and other nutrients, is regulated for a certain number of special food as dietetic products. The Spanish regulations for vitamins and minerals as food additives can differ to those of other UE Countries, and often are a hindrance for the free trade between us. The European Regulation proposal, presented on November 2003 by the EU Commission, makes common the possibility the food trading with the vitamins and minerals that are listed, if they are not above the maximum amount fixed by the EU Commission. Also will be mandatory to print on the bottles, cans or packs labels the content of these added products.*

PRODUCTES DIETÈTICS

La legislació comunitària permet de manera específica l'addició d'alguns nutrients als aliments destinats a una alimentació especial (dietètics).

La normativa que fa referència a l'aportació de vitamines i mine-

rals i altres nutrients és la Directiva 2001/15/CE i les seves posteriors modificacions, que regula les substàncies que poden afegir-se als preparats alimentaris destinats a una alimentació especial (dietètics). L'anomenada Directiva està transposada al Reial decret 956/2002.

Aquesta normativa dona compliment a l'apartat 2 de l'article 4 de la Directiva 89/398/CE, en el qual s'estableix que s'adoptarà una llista de substàncies amb finalitat nutritiva especial, com ara vitamines, minerals, aminoàcids i altres substàncies que es poden afegir als productes destinats a una alimentació especial.

En aquesta norma, s'estableix la llista de substàncies que poden afegir-se als aliments dietètics. S'exclouen els grups dels preparats per a lactants i preparats de continuació i el dels aliments elaborats a base de cereals i aliments infantils, per a lactants i nens de curta edat, les disposicions dels quals ja estableixen les normes relatives a la llista de substàncies nutritives que poden utilitzar-se per a la seva elaboració.

Les substàncies que poden afegir-se als productes dietètics s'agrupen en sis categories:

- vitamines,
- minerals,
- aminoàcids,
- carnitina i taurina,
- nucleòtids,
- colina i inositol.

ALIMENTS ENRIQUITS

Un aliment es considera enriquit quan la proporció d'un o diversos dels nutrients que el componen és superior a la seva composició normal i quan aquesta modificació es realitza de manera artificial.

Els nutrients es poden afegir amb tres finalitats possibles:

— Enriquir un aliment determinat. Per exemple, en moltes ocasions s'afegeix calci als suc de fruites perquè la gent que no pot prendre productes làctics els pugui obtenir a partir d'altres fonts.

— Restituir en el producte final ofert al consumidor la quantitat de nutrients perduts durant les diverses etapes de manipulació, fabricació i emmagatzematge d'aliments. Per exemple, a la farina de blat s'afegeix ferro i diversos tipus de vitamina B al final del seu processat, en

Un aliment es considera enriquit quan la proporció d'un o diversos dels nutrients que el componen és superior a la seva composició normal i quan aquesta modificació es realitza de manera artificial

una operació denominada *restauració*.

— Mantenir l'equivalència nutricional amb algun aliment de referència, és a dir, aconseguir un aliment dissenyat per a compensar la falta de nutrients que són a l'aliment original. L'exemple més representatiu és el de la margarina, a la qual s'afegeixen vitamines A i D perquè hi siguin presents en la mateixa proporció que en la mantega.

Un gran nombre d'estudis mostren que la dieta de molts ciutadans europeus no conté tots els nutrients essencials.

S'estima que en els països on els fabricants afegeixen voluntàriament vitamines A i D a la margarina, això suposa una aportació del 20 % i 30 % de la quantitat diària recomanada d'aquestes vitamines, per a diferents grups de població.

Al Regne Unit, els cereals per a l'esmorzar enriquits amb ferro s'han convertit des de la dècada dels anys noranta del segle passat en la principal font de ferro en la dieta dels nens, i han substituït d'aquesta manera la carn, que als anys cinquanta era la principal font d'aquest mineral.

Entre els aliments enriquits de major consum hi ha els productes làctics, el sucre, la sal i els condiments. Els productes làctics, igual que els cereals i derivats, són un dels principals vehicles per a ser enfortits amb calci, ferro, zinc i altres

micronutrients.

La llet de vaca, en molts països, es consumeix de manera generalitzada entre la població infantil, un dels principals grups de risc. La fórmula infantil és bàsicament llet modificada de vaca a la qual s'han addicionat diversos nutrients.

Quant al sucre, constitueix una alternativa més que cal considerar com a vehicle d'enfortiment amb ferro i zinc, així com amb altres nutrients, com ara la vitamina A. També l'enfortiment de la sal amb iode ha demostrat ser una estratègia efectiva per a combatre la seva deficiència en tot el món, raó per la qual seria un vehicle apropiat per a ser utilitzat en l'enfortiment amb altres micronutrients.

Els aliments enriquits amb vitamines i minerals contribueixen, per tant, a la ingesta de nutrients essencials.

NECESSITAT D'UN MARC REGULADOR

És un fet reconegut per les autoritats europees que, actualment, les normes nacionals sobre l'addició de nutrients varien molt entre els estats membres i provoquen amb freqüència obstacles per al comerç intracomunitari.

Per tant, és necessari harmonitzar les esmentades normes per a facilitar la lliure circulació d'aquests productes a la Comunitat Europea.

La Comissió europea va presentar el novembre de 2003 una proposta de Reglament europeu amb la finalitat d'harmonitzar les normes nacionals divergents sobre l'addició voluntària de nutrients en productes alimentaris i garantir un elevat nivell de protecció dels consumidors

Alguns estats membres, per exemple, autoritzen l'addició de vitamines i minerals enumerats en una llista, i altres estats redueixen l'addició a un nombre reduït de vitamines específiques.

La multiplicitat de regulacions diferents ha impedit a més d'un productor la comercialització dels seus productes enriquits en un altre estat membre on les normes són molt més restrictives que en el país d'origen. Per exemple, si bé en alguns estats membres l'addició de vitamines i minerals és obligatòria en les margarines (vitamines A i D), la farina (complex vitamínic B, ferro i calci) i la sal (iode), en d'altres es limita específicament l'addició si no està prèviament aprovada o autoritzada.

El problema de les vitamines ha arribat fins al Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees. Davant de la falta d'harmonització, i atès que subsisteixen dubtes quant a nutrients, com ara les vitamines, alguns estats membres, a través de la pròpia normativa, han exercit la seva facultat per a decidir el grau de protecció de la salut i de la vida de les persones, exigint una autorització prèvia a la comercialització d'aliments enriquits.

PROPOSTA DE REGLAMENT EUROPEU SOBRE L'ADDICIÓ DE VITAMINES I MINERALS

La necessitat d'adoptar un nou règim legal va quedar palesa en el *Llibre blanc sobre seguretat alimentària*, on la Comissió Europea va anunciar que presentaria una proposta d'harmonització de les normes relatives a l'addició de nutrients als aliments a la Unió Europea (UE).

La proposta va ser presentada per la Comissió Europea al novembre de 2003 amb l'objectiu d'harmonitzar els continguts de les diverses disposicions nacionals i de permetre la lliure circulació de mercaderies en la Comunitat Europea.

La proposta de Reglament té com a objectiu harmonitzar les normes relatives a l'addició voluntària de vitamines i minerals a la UE, per a garantir un elevat nivell de protecció dels consumidors i permetre la lliure circulació de mercaderies a la Comunitat Europea.

El Reglament regularà aquesta addició quan suposi una ingesta significativament superior a la previsible en condicions normals de consum.

Malgrat tot, no es descarta en un futur la possibilitat d'adoptar normes

específiques sobre l'addició obligatòria de determinats nutrients a certs aliments o categories d'aliments.

El projecte de Reglament:

— defineix les finalitats amb les quals s'autoritza l'addició de vitamines i minerals (que coincideixen amb les del *Codex alimentarius*);

— considera determinades restriccions en relació amb els aliments als quals es podran afegir vitamines i minerals;

— estableix criteris per a fixar els nivells màxims i mínims de vitamines i minerals.

Actualment, la definició del *Codex alimentarius* de *enriquiment* ha quedat bastant desfasada, ja que atenia a necessitats nutricionals de fa molts anys: «L'addició de nutrients als aliments tenia la finalitat de prevenir o corregir una deficiència demostrada d'un o més nutrients en la població o en un grup específic de la població».

Si ara es pretengués harmonitzar l'enriquiment sota aquest concepte, només es podria fer sota un règim molt restrictiu i de difícil aplicació, perquè les carències de vitamines i minerals no serien iguals en tots els països i, a més, les evidències científiques a partir de signes clínics són escasses en el marc de la UE actual.

Per això, el Reglament amplia la definició d'enfortiment més enllà de la prevista en els principis generals del *Codex*.

Nivells màxims i mínims

Per a evitar una ingesta excessiva de vitamines i minerals, s'establiran nivells màxims de seguretat quan convingui, amb la finalitat de garantir un ús segur per al consumidor. Aquests nivells s'establiran utilitzant la determinació científica del risc, considerant la possible ingesta a través d'altres fonts d'aliments.

Quant a nivells mínims, s'establirà una quantitat significativa del 15 % de la quantitat diària recomanada, segons el que està previst a la Directiva 90/496/CE.

L'adopció de nivells màxims, mínims i condicions d'aplicació dels criteris del Reglament es delegarà a

la Comissió Europea, amb l'objectiu de simplificar i agilitzar el procediment (procediment comitòleg).

Mesures restrictives

La proposta comunitària de Reglament impedeix afegir vitamines i minerals als productes frescos no transformats (fruites, carn d'au, peix i carn) i a les begudes amb un volum alcohòlic superior a l'1,2 %.

A l'annex I i II de la proposta de Reglament es llisten les vitamines i els minerals, fórmules vitamíniques i substàncies minerals que poden afegir-se als aliments, i s'afegeix un annex III on es fixen les substàncies subjectes a prohibició o restricció, o sotmeses a control comunitari.

La norma també preveu les condicions específiques per a l'addició de vitamines i minerals, i en les formes que s'estableixen reglamentàriament.

Mesures transitòries

Els estats membres podran autoritzar en el seu territori, fins a set anys després de l'entrada en vigor del Reglament, l'ús d'altres vitamines i/o minerals, sempre que la substància s'estigui utilitzant per a la seva addició en aliments comercialitzats a la UE en la data d'entrada en vigor del Reglament i que l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària no hagi emès un dictamen desfavorable sobre l'ús d'aquesta substància.

Etiquetatge

L'etiquetatge, la presentació i la publicitat dels aliments en els quals

s'hagin afegit vitamines i minerals no inclourà cap indicació que declari o suggereixi que una dieta variada i equilibrada no pot aportar les quantitats apropiades de nutrients.

Podrà incloure una menció que indiqui l'addició de vitamines i/o minerals.

L'addició de vitamines i minerals porta implícita la presència d'una quantitat mínima que suposi un avantatge respecte a l'aliment ordinari.

L'etiquetatge sobre propietats nutritives, regulat per la Directiva 90/496/CE, serà obligatori: les dades que es facilitaran seran les previstes en la norma sobre aquest etiquetatge, així com les quantitats totals presents de les vitamines i els minerals afegits als aliments.

CONCLUSIÓ

Una alimentació variada i equilibrada pot proporcionar, per regla general a partir dels aliments corrents, tots els nutrients necessaris per al correcte funcionament de l'organisme.

No obstant això, en determinades situacions, pot ser convenient una aportació addicional de vitamines i minerals a partir dels productes alimentaris enriquits, i, així, complementar la dieta amb aquests productes respon a necessitats nutritives.

Actualment, es disposa d'una legislació harmonitzada per a l'addició de nutrients a productes espe-

cífics destinats a una alimentació especial (dietètics).

La Comissió va presentar el novembre de 2003 la proposta de Reglament europeu amb la finalitat d'harmonitzar les normes nacionals divergents sobre l'addició voluntària de nutrients en productes alimentaris i garantir un elevat nivell de protecció dels consumidors, així com permetre la lliure circulació de mercaderies a la Comunitat Europea.

L'etiquetatge d'aquests productes es basarà en la norma general d'etiquetatge i en la norma general de propietats nutritives de productes alimentaris.

BIBLIOGRAFIA

- ASHWELL, M. (2001). «Functional foods: a simple scheme for establishing the scientific basis for all claims». *Public Health Nutrition*, 4, p. 859-863.
- «Functional food science in Europe» (1998). *British Journal of Nutrition*, 80 (1), S1-S193.
- «Real decreto 956/2002, de 13 de setembre, por el que se aprueban las sustancias que pueden añadirse para fines de nutrición específicos en los preparados alimenticios destinados a una alimentación especial (dietéticos)». BOE, núm. 221 (14 setembre 2002), p. 32838-32841.
- «Reglamento del Parlamento Europeo y del Consejo, sobre la adición de vitaminas, minerales y otras sustancias determinadas a los alimentos». COM (2003) 671 final. Brusel·les, 10 de novembre de 2003.
- «Scientific concepts of functional foods in Europe: consensus document» (1999). *British Journal of Nutrition*, 81 (1), S1-S27.





AFCA

ASOCIACIÓN DE **F**ABRICANTES Y **C**OMERCIALIZADORES
DE **A**DITIVOS Y **C**OMPLEMENTOS **A**LIMENTARIOS

AFCA es la asociación española de fabricantes y comercializadores de aditivos alimentarios.

Es una asociación sin ánimo de lucro que nació de la necesidad que sentían las empresas afectadas de hacer oír su voz y de poder tener parte activa, colaborando de forma eficaz y responsable, en la discusión de los distintos proyectos de la legislación alimentaria que, de alguna forma, les atañen. A nivel de la Comunidad Europea, AFCA es miembro de la FEDERACIÓN EUROPEA DE INDUSTRIAS DE ADITIVOS Y ENZIMAS ALIMENTARIOS (ELC), con sede en Bruselas, que agrupa las principales asociaciones comunitarias y que desarrolla una viva actividad en todos los ámbitos que afectan a los aditivos alimentarios (Administración europea, Codex alimentarius, universidades, centros de investigación, etc.).

AFCA

(Asociación de Fabricantes y Comercializadores de Aditivos y Complementos Alimentarios)
Viladomat, 174, 4º
08015 Barcelona
Tel. 93 454 84 05
Fax 93 454 39 09
e-mail: afca@sefes.es

<http://www.afca-aditivos.org/>

<http://acca.iec.cat>

